

Notitie

Q&A Online seminar digitaal werken in de archeologie dd. 13-01-2025

Van: Programmabureau SIKB
Aan: Deelnemers online seminar
Datum: 8 april 2025

Vraag: Wanneer wordt geïmplementeerd dat de Pakbon met Archis 3.0 werkt?

Antwoord: We weten dat het integreren van de Pakbon in Archis een wens is vanuit het werkveld. Het ontwikkelteam van Archis heeft onderzocht in hoeverre deze integratie mogelijk zou zijn. Hieruit is gebleken dat het op dit moment onmogelijk is om de verschillende varianten pakbonnen die in het land gebruikt worden te combineren met de eenduidigheid, kwaliteit en standaardisatie die Archis nodig heeft voor de verwerking. Daarnaast vraagt ARCHIS bij invoer van vondst/vindplaatsgegevens in zekere zin om geïntegreerde data en niet alleen om lijsten met vondsten. De huidige 'pakbonnen' voorzien niet in gewenste kwaliteit die ARCHIS aan data vraagt. Dus zolang de huidige 'pakbonnen' nog niet de eenvormigheid hebben, deze ook nog niet eenduidig door werkveld benut worden en gewenste standaardisatie is het niet mogelijk om 'pakbonnen' te uploaden in ARCHIS.

Vraag: Ik mis in de gehele data-uitwisseling de bevoegde overheid. Zou in ieder geval het uiteindelijke selectiebesluit niet meegenomen moeten worden? Of in ieder geval publiekelijk beschikbaar?

Antwoord: Het selectiebesluit is een document van de bevoegde overheid en valt buiten de directe verantwoordelijkheid van de certificaathouder. Dit zou tot een niet uitvoerbare eis kunnen leiden in de praktijk.

Vraag: Is er een reden waarom het Deventer Systeem niet hoeft te worden toegepast? Zou het niet goed zijn als dit systeem wordt overgenomen of gefinancierd door de overheid?

Antwoord: Het Deventer Systeem is geen verplichte standaard binnen de archeologische sector. Het overnemen of financieren van dit systeem door de overheid zou kunnen bijdragen aan uniformiteit, maar dit vereist eerst beleidsmatige keuzes en financiering. Het overleg daarover loopt.

Vraag: Op het moment herkent de Pakbon een groeiend aantal bestanden niet, zoals sommige GIS bestanden. Wij krijgen dan de melding Omniviewer bestand, en vervolgens is het niet te lezen uit de Pakbon. Is het mogelijk om bij te houden welke soort te lezen zijn via de Pakbon?

Antwoord: In de datastandaard worden geen preferred formats vastgelegd. Dit vraagt om structureel onderhoud en updates binnen het systeem. De BRL 4.2 verwijst naar de preferred formats van DANS. Indien er specifieke GIS-formaten worden toegelaten, dan levert dat geen duurzaam beschikbare informatie.

Vraag: MBT voorkeursformaten, de website van SIKB stelt: "Op grond van (voorgenomen) BRL-bepalingen moeten digitale bestanden in de nabije toekomst voldoen aan de voorkeursformaten van DANS." DANS geeft zelf nog de mogelijkheid om veelgebruikte formaten (esri shapefiles bijvoorbeeld) te deponeren, dat is dus iets losser gedefinieerd. (overigens verwijst DANS naar BRL SIKB 4000 dus cirkelredentie). Hoe gaat de Pakbon daar in de toekomst mee om? Worden de voorkeursformaten van DANS een 'verplichtformaat'?

Antwoord: Conform de BRL SIKB 4000 geldt met ingang van 1 april 2026 het volgende: Het aanleveren van gegevens moet in de zogenaamde 'preferred formats' (voorkeursformaten voor digitale bestanden) zoals aangegeven door DANS. Deze zijn terug te vinden op www.sikb.nl/archeologie/voorkeurformaten. Afwijking van deze eis is alleen mogelijk in overleg tussen certificaathouder en het e-depot waar deponering plaatsvindt over ieders wensen en eisen.

Vraag: Wat zijn de datastandaarden voor digitaal inmeten/digitale veld tekeningen (uitwisselbaarheid) en wat zijn de datastandaarden voor veld-datasets? Als niet-opgravende gemeente willen we graag 1 digitaal systeem in plaats van verschillende datasytemen en databases.

Antwoord: De datastandaarden voor digitaal inmeten en veldtekeningen volgen de SIKB0102-standaard. Voor veld-datasets zijn er specifieke richtlijnen binnen de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) en de BRL SIKB 4000. Een uniforme database voor gemeenten wordt momenteel niet landelijk ondersteund, maar kan als wenselijke ontwikkeling worden gezien.

Vraag: Wat het niveau van een vondstbeschrijving betreft, wijken de deponereisen depot, op basis van de Erfgoedwet, onderling af, of van PvE. Dit kan voor verrassingen zorgen bij deponeren project. Landelijke standaardisering zou wenselijk zijn.

Antwoord: Ja, standaardisatie is wenselijk om verrassingen bij het deponeren te voorkomen. Dit vraagt op termijn ook om aanpassing/aanvulling van de KNA (OS17). Gemeentelijk depots zijn wel aan het kijken naar het harmoniseren van hun eisen en op initiatief van de RCE zijn op dit moment gesprekken gaande met de depots en certificaathouders. Het is tot er meer duidelijkheid is daarom altijd goed om - ongeacht de eisen in het PvE - ook goed op de hoogte te zijn van de eisen van het betreffende depot.

Vraag: Als in de GISdata en de originele tabellen alle data beschikbaar zijn, maar in de pakbon wezenlijke zaken zoals spoordateringen, coördinaten en NAPwaarden niet zijn overgenomen, is dat reden om de aanlevering voorlopig af te keuren?

Antwoord: Ja, dat zou een reden voor het afkeuren kunnen zijn.

Vraag: Alle partijen die onderzoek uitvoeren in Nederland zijn zelf verantwoordelijk om een database op te stellen die gebruikt wordt voor het registeren van een archeologisch onderzoek, welke vervolgens geëxporteerd dient te worden naar een pakbon. Zou het in het kader van uniformiteit en het stroomlijnen van updates vanuit de SIKB niet van belang zijn om een uniforme database voor de registratie van archeologische onderzoeken te ontwikkelen?

Antwoord: Ja, een uniforme database zou de uitwisseling en integratie van archeologische gegevens vergemakkelijken. Uitgangspunt is nu dat vastlegging van gegevens en inrichting

van de database onderdeel is van de bedrijfsvoering van degene die het onderzoek uitvoert. Die moet daar zelf de keuzes in kunnen maken. Daarom is niet de vastlegging (eigen verantwoordelijkheid) maar de uitwisseling (gezamenlijk gebruik) van gegevens geclausuleerd via de datastandaard SIKB 0102 en de pakbon.

Vraag: Selectiebesluiten horen bij de digitale documentatie van een project en kunnen toch meegeven worden?

Antwoord: Het selectiebesluit is een document van de bevoegde overheid en valt buiten de directe verantwoordelijkheid van de certificaathouder. Dit zou tot een niet uitvoerbare eis kunnen leiden in de praktijk.

Opmerking in de chat: Selectiebesluiten horen bij het ruimtelijk domein en zijn daarmee zaak tussen bevoegde overheid (RO) en initiatiefnemer. Het selectiebesluit over vondsten moet echter wel in de pakbon worden opgenomen.

Vraag: Het digitaal werken binnen de archeologie brengt voor velen een leercurve met zich mee. Is er vanuit de SIKB een actieve samenwerking met universiteiten en hogescholen om toekomstige archeologen al tijdens hun opleiding voor te bereiden op digitaal werken? Of wordt verwacht dat het werkveld zelf, via instellingen en bedrijven, verantwoordelijk is voor het bijscholen en opleiden van archeologen in deze digitale werkwijzen?

Antwoord: SIKB streeft altijd naar het zoveel mogelijk partijen te betrekken bij kennisuitwisseling. Er is momenteel geen samenwerking met onderwijsinstellingen op het niveau van het curriculum als het gaat om digitaal werken. Opleidingen zijn zelf verantwoordelijk voor het opleiden en certificaathouders voor het bijscholen van archeologen in digitale processen.

Vraag: Op het moment maken wij ook veel pakbonnen voor gemeentes met een eigen depot. Hoewel deze niet zijn aangesloten op de pakbon, proberen we wel een XML bestand te maken voor de toekomst. Echter we missen nog echt werkende concordantielijsten (om de gemeente codes maar de ABR codes om te zetten) voor de gemeentelijke depots. Zou dit vanuit de overheid of van ons uit gerealiseerd moeten worden?

Antwoord: Dit is aan de gemeenten/gemeentelijke depots om op te pakken.

Vraag: Voor de digitalisering van specialistische gegevens zouden deze ook meer gestandaardiseerd moeten worden qua gegevens op artefact of materiaal. Ik denk dat we voor een aantal materiaal categorieën nog niet zo ver is.

Antwoord: In het ABR en OS17 is de afgelopen jaren gewerkt aan deze gegevens. Zie ook de artefacttypen en bijbehorende domeintabellen in OS17 en de presentatie in workshop 1 van het seminar.

Vraag: Wat zijn momenteel de mogelijkheden voor het werken volgens de nationale strategie van de NDE? Wordt er ook al linked open gewerkt?

Antwoord: De ABR is beschikbaar als Linked Open Data, maar veel archeologische databases werken nog niet volgens de richtlijnen van de NDE. Verdere implementatie van linked open data vereist aanvullende stappen en betrokkenheid vanuit de sector.